इति सप्तम्येकवचनम् नेति निषेधः · सोमप्रतिनिधित्वेनोपात्तेषु अर्जुनश्येनकृतपूतीकादिषु सोमे सोमशब्दे ऊहो न भवति । कुतः जात्यभावात् जात्यन्तरबुद्ध्यभावात् · न ह्यत्र वचनेन द्रव्यान्तरं विधीयते किं तर्हि सोमाभावे यागस्यावश्यकर्तव्यत्वादनेकेषु सुसदृशेष्वीषत्सदृशेषु च प्राप्ते[षु] पूतीकादेर्नियमः क्रियते · तेनैन्द्रो मेष इतिवद्वाचनिकजात्यन्तरविधानाभावादत्राप्यूहो न भवतीति ॥ ॥ अथेदं विचार्यते । वरुणप्रघासेषु पशौ च श्रूयते पृषदाज्यं गृह्णातीति (३. ८. ४. ७.) तेनानुयाजेषु चरतीति (८.) च · प्रकृतौ चाज्यपदसंयुक्ता नियमाः सन्ति देवानाज्यपानावह स्वाहा देवानाज्यपान् (१. ४. २. १७.) देवानामाज्यपानां प्रिया धामानि (१. ७. ३. ११.) देवा आज्यपा आज्यमजुषन्तेति (१. १. १. १०.) च · आज्यपशब्देनात्र प्रयाजानुयाजदेवता उच्यन्ते प्रयाजानुयाजा वै देवा आज्यपा इति (१. ४. २. १७.) वाक्यशेषात् · अत्र च पृषदाज्येनानुयाजा इज्यन्ते [1]। तदिह संशयः आज्यपशब्दस्याज्यदधिपानित्येवमूहः अथवा दधिपानिति उत पृषदाज्यपानिति आहोस्विदविकारेणैवाज्यपानिति प्रयोगः · यद्युभयं हविस्ततः प्रथमः पक्षः · यदि दध्येव ततो द्वितीयः · यदि पृषदाज्यनामकं द्रव्यान्तरं हविस्ततस्तृतीयः · अथ त्वाज्यमेव हविः तस्य तु पृषत्त्वं चित्रता संस्कारमात्रम् तज्जननार्थं च दधि ततः सिद्धान्तः । तत्र अथ पृषदाज्यं गृह्णाति द्वयं वाऽइदꣳ सर्पिश्चैव दधि चेति (३. ८. ४. ७.) तुल्यवत्संकीर्तनादुभयं हविः उभयमप्यनुष्ठानाङ्गत्वेन स्मर्तव्यम् तस्मादुभयोः प्रकाशनम् · अथवा शाखान्तरे द्विरुपस्तृणाति द्विरवद्यति सकृदभिघारयतीत्युपस्तरणाभिघारणवादाद्दधिसंस्कारार्थमाज्यम् दध्येव हविः ततो दधिपानित्येवं वक्तव्यम् · नैतदुभयम् · ग्रहणे हि दध्याज्ययोस्तुल्यत्वं दध्नो वा प्राधान्यं गम्यते यागे त्वाज्यमेव पृषत्तागुणकं करणत्वेन श्रुत्या विधीयते नोभयम् नापि दधि · यच्च यागद्रव्यम् तदर्थो ग्रहणसंस्कारः तस्माद्ग्रहणेऽप्याज्यमेव प्रधानम् · तस्य तु पृषत्तासम्पादनार्थं दधि गृह्यते न स्वार्थेनानुपयोगित्वात् · तथाविधे तु दध्नि तुल्यनिर्देश उपस्तरणादिवादेन च प्राधान्यनिर्देशोऽर्थवादमात्रम् तस्मादविकारः । अन्यस्त्वाह · दध्ना आज्येन च द्रव्यान्तरं

---

१) इत्यंते २.